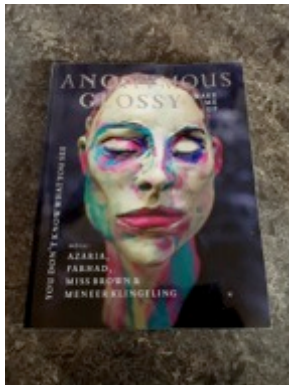

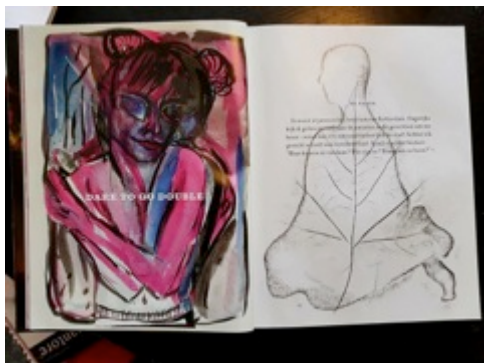
Een levensverhaal achter elk gezicht, over Efrat Zehavi

Lieve mensen,

(AFB 1) Als Wormbezoekers en Late Night publiek zijn wij een veelkoppig monster. Soms raken we in gesprek, soms wisselen we een blik, maar meestal blijven we voorbijgangers voor elkaar, schaduwverschijningen. Ongeveer zoals op deze foto's, uit het geheimzinnige tijdschrift Anonymous Glossy, dat onlangs in Rotterdam is gelanceerd.

(AFB 2) Anonymous Glossy is een eenmalige uitgave; een kunstwerk vermomd als luxetijdschrift. Het glanst zoals het hoort, met zilveren letters op het omslag, en het ligt stevig en glad in de hand. Op de achterkant **(AFB 3)** staat de slogan: what you see is what you get. Maar geloof mij, hier komt meer bij kijken. In de schuine oogopslag van beide figuren die we hier zien, hun licht verknipte blik, schemert alvast een dubbelzinnige wereld. Die speelt ook op in dit tijdschrift. En door het hele tijdschrift heen. Wie zijn wij in 's hemelsnaam, in eigen en andermans ogen? Vreemd of vertrouwd, dat is de vraag.

(AFB 4) *Dare to go double* luidt op één van de eerste bladzijden het antwoord, daar waar Efrat Zehavi, kunstenaar, schrijver en maker van Anonymous Glossy, in enkele regels vertelt wat haar drijft. Haar doelwit is 'De Ander', zoals ze schrijft. 'Ik woon al jaren in het centrum van Rotterdam. Dagelijks kijk ik gefascineerd naar de variaties in de gezichten om me heen – meer dan 170 nationaliteiten telt de stad! Achter elk gezicht schuilt een levensverhaal. Ik wil erachter komen: Waar komen ze vandaan? Wie zijn ze? Waar gaan ze heen?'

Zoals Ernest van der Kwast een ode brengt aan de inwoners van Rotterdam, van trouwambtenaar tot rattenvanger, zo portretteert ook Zehavi Rotterdam via de gezichten van de stad. **(AFB. 5)** Ze tekent, schrijft, knipt en plakt. Beeld en woord komen samen in de verhalen waarmee zij anonieme passanten tot leven wekt, maar het veelkoppige portret wordt pas echt magisch dankzij de gekleurde modelleerleklei die ze gebruikt. Daarin mengt ze haar eigen gedachten en observaties met de imprint van herinnering en verlangen, liefde en verlies, ambitie en illusie die zich aftekenen op een gezicht. Een gezicht dat niet langer opgaat in de massa, maar zichzelf ontvouwt. Zehavi portretteert vrienden en geliefden **(AFB 6)**, vreemden en voorbijgangers, mensen die ze ontmoet in de tram, een winkel, het café of de bibliotheek. **(AFB 7)** Het kunnen nieuwe Rotterdammers zijn, die na een vlucht uit Syrië hier hun draai proberen te vinden of **(AFB 8)** stadgenoten bekend uit het openbare leven, zoals de directeur van kunstruimte Tent, hier om de hoek, die onlangs directeur is geworden van een ander museum. Of zoals Ernest van der Kwast, die nu, tijdens zijn eigen talkshow, Efrats doelwit is.

Meestal is de setting kleiner, het contact met het model persoonlijk. Zehavi schrijft: 'Door gesprekken met anderen leer je niet alleen hun wereldbeeld beter kennen, maar ook dat van jezelf. Door goed te kijken naar hun gezichten ben je ook niet meer bang voor je eigen spiegelbeeld.' Anders gezegd: zoals elk gezicht een levensverhaal kent, schuilt in elk portret een zelfportret. Efrats werk is een spel met reflecties, innerlijke en uiterlijke bespiegelingen, over de stad, de ander en zichzelf. Onverwachte ontmoetingen zijn welkom en worden door haar ook opgeroepen.

Meestal is de setting kleiner, het contact met het model persoonlijk. Zehavi schrijft: 'Door gesprekken met anderen leer je niet alleen hun wereldbeeld beter kennen, maar ook dat van jezelf. Door goed te kijken naar hun gezichten ben je ook niet meer bang voor je eigen spiegelbeeld.' Anders gezegd: zoals elk gezicht een levensverhaal kent, schuilt in elk portret een zelfportret. Efrats werk is een spel met reflecties, innerlijke en uiterlijke bespiegelingen, over de stad, de ander en zichzelf. Onverwachte ontmoetingen zijn welkom en worden door haar ook opgeroepen.

Kort geleden (**AFB 9**) plantte ze haar tafeltje in de Fenix Food Factory op Katendrecht. Wie zin had kon aanschuiven. Wij gingen langs, mijn zoon Gábor en ik, en zagen (**AFB 10**) onder haar handen de boekhandelaar opdoemen van de kraam tegenover.

Een mirakel, leek mij, zeker te midden van al dat geroezemoes, maar dat was juist goed, zei Efrat, want: 'Als je te geconcentreerd bent heb je teveel controle.' Ik zag hoe haar vingers een eigen leven leidden; hoe ze de dode materie van hompjes klei tot leven bracht terwijl ze praatte. En hoe klein het portret was! Ook dat was verrassend. (**AFB 11**) Op de foto's in Anonymous Glossy zijn ze ogenschijnlijk levensgroot en wat ze op deze foto's winnen aan maat en schaal, winnen ze ook aan suggestiviteit, via theatrale kleding, gesticulerende handen en een uitgekiende belichting.

Wat ze op de foto's echter enigszins verliezen (**AFB 12**) is behalve die derde dimensie; ook iets van de compacte kracht die in het echt griezelig verwarrend is, samengebald als een vuist, of nog sterker, samengebald als de ingekookte, gekrompen hoofden die door koppensnellers werden gemaakt als trofee of voor rituelen werden gebruikt.

'Soms denken mijn modellen dat ik een soort heks ben', schrijft Efrat in Anonymous Glossy. 'Ze zijn bang dat ik niet alleen hun gezicht in de klei vastleg maar ook hun ziel en diepste gedachten blootleg. Zoals de vrouw die tegen mij zei: je hebt iets in mijn ogen gezien dat ik al jaren probeer te verbergen.' 'Het zijn monsters', hoorde ik van een andere toeschouwer die mijn portretten bekeek.'

(AFB 13) Monsters is niet wat ik in deze portretten zie, al is enig animisme ze niet vreemd. Ze hebben een psychologische reikwijdte, met een speelse kant en hang naar dramatiek die doet denken aan de expressionistische schilderijen van Egon Schiele (AFB 14).

Niet alleen studeerde Efrat na vertrek uit haar geboorteland Israël in Rotterdam bij het Piet Zwart Instituut; ze stak ook haar licht op bij de beste poppen-animatoren in Praag. Elk van haar geportretteerden ondergaat dus daadwerkelijk een dubbele transformatie, eerst via de boetseerlei en dan nogmaals via de foto. De klei verkrumelt; de foto's blijven bestaan. Zoals die in Anonymous Glossy, waar (AFB 15) tussen de beeldkaternen door soms ook iets van haar receptuur bovendrijft. 'Look under the veils, into the nervous system, every shape has an emotional implication.'

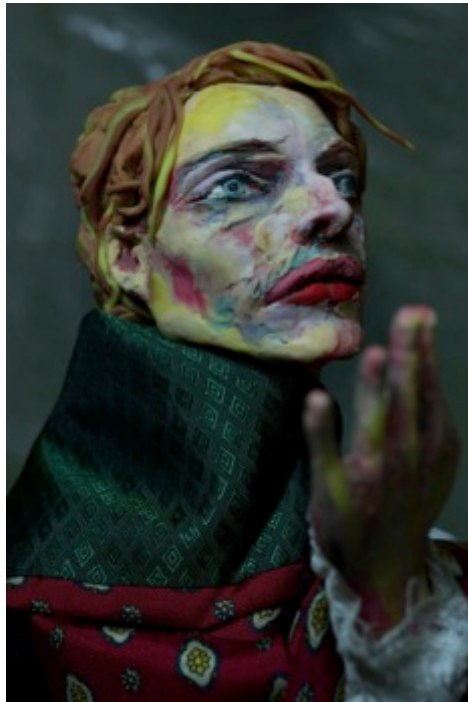
Het is een traag proces, deze vorm van portretteren, in alles tegengesteld aan de cultuur van glossies en selfies, zoals ik nader ondervond op een zondagmiddag in haar atelier (AFB 16). Zij werkte, Gábor was model (AFB 17), ik keek. En natuurlijk, wij praatten, haar vingers leidden weer hun eigen leven. (AFB 18)

'Paradoxaal genoeg, zei Efrat, kost het me naarmate ik getrainder ben niet minder, maar steeds meer tijd.' Hoe kan het ook anders, dacht ik, als je door de spiegel heen wilt grijpen. Toen ik later die middag vroeg naar de pupillen en waarom ze die weer had gewist, zweeg ze. 'Ze komen en gaan', zei ze tenslotte. Ik begon maar niet over ogen als spiegels van de ziel, een cliché waar ik geloof aan hecht. De blik is precair.

Het was al heel wat dat ik erbij mocht zijn, als ik Gábor (AFB 19) mag geloven. Over zijn ervaring doorgevraagd, bekende hij: 'Gaandeweg ga je er zo mee identificeren dat als zij de wang van dat popje een beetje indrukt je een fractie van een seconde denkt: hee, doet dat eens niet! Het is een reflex, lichter dan een tinteling, maar toch: het gevoel dat je wordt nagemaakt.'

En toen moest de magische fase van de fotometamorfose nog komen (AFB 20).

Ik ben heel benieuwd hoe Ernest van der Kwast zich intussen voelt en voor iedereen hier geldt: u bent geen veelkoppig monster, u bent een toppubliek. Anonymous Glossy is nog te koop, ook vanavond, sla uw slag en dank u wel.

Wilma Sütö voor Rotterdam Late Night, 1 maart 2018

